

1.1. Litevská abeceda

PÍSMENO	NÁZEV	PŘÍKLAD	KOMENTÁŘ
A a	a	<i>daryti</i> (dělat) <i>daro</i> (dělá)	Toto písmeno může znamenat dlouhou a krátkou samohlásku.
Ą ą	a nosině (nazální a)	<i>kąsti</i> (kousat)	Vyslovujeme jako dlouhou samohlásku a:
B b	b	<i>batas</i> (bota) <i>bitė</i> (včela)	
C c	c	<i>cukrus</i> (cukr) <i>citrina</i> (citron)	
Č č	č	<i>bačka</i> (sud) <i>čiužinys</i> (matrace)	
D d	d	<i>duoti</i> (dát) <i>dėti</i> (klást)	
E e	[ɛ] [æ:]	<i>vežti</i> (vézt) <i>veža</i> (veze)	Otevřené e – připomíná maďarskou výslovnost. Toto písmeno může označovat dlouhou a krátkou samohlásku
Ę ę	[æ:] nosině nazální æ:	<i>saulę</i> (slunce, acc. sg.)	Vyslovujeme jako dlouhou otevřenou samohlásku e
Ė ė	[e:]	<i>ėdžios</i> (krmelec)	Úzké dlouhé e
F f	ef	<i>fabrikas</i> (továrna) <i>fikusas</i> (řikovník)	
G g	g	<i>garas</i> (pára) <i>girti</i> (chválit)	
H h	ha	<i>harmonija</i> <i>himnas</i>	
I i	i trumpoji (krátké i)	<i>bijoti</i> (bát se)	
Į į	[i:] nosině (nazální i:)	<i>brolių</i> (bratra, acc. sg.)	Vyslovujeme jako dlouhou samohlásku i:
Y y	[i:] ilgoji (dlouhé i:)	<i>yla</i> (šídlo)	Litevština opozici mezi písmeny <i>i</i> a <i>y</i> neuzivá pro zachycení měkkosti a tvrdosti, ale pro vyjádření mezi KRÁTKÝM a DLOUHÝM /i/.
J j	jot	<i>Jonas</i>	
K k	ka	<i>kalti</i> (tlouct) <i>kilti</i> (stoupat)	
L l	el	<i>lapas</i> (list) <i>lyti</i> (pršet)	
M m	em	<i>mama</i> <i>miegas</i> (spánek)	
N n	en	<i>namas</i> (dům) <i>nešti</i> (nést)	
O o	o	<i>oras</i> (vzduch) <i>autochtonas</i>	
P p	p	<i>purvas</i> (špína) <i>pelė</i> (myš)	
R r	r	<i>ranka</i> (ruka) <i>ritmas</i> (rytmus)	
S s	es	<i>sapnas</i> (sen) <i>silpnas</i> (slabý)	
Š š	eš	<i>šauti</i> (střílet) <i>šimtas</i> (sto)	
T t	t	<i>tu</i> (ty) <i>tik</i> (jenom)	
U u	u trumpoji (krátké u)	<i>buvo</i> (byl)	
U̯ u̯	[u:] nosině (nazální u:)	<i>dangu</i> (nebe, acc. sg.)	Výslovnost odpovídá českému ů
Ū ū	[u:] ilgoji (dlouhé u:)	<i>būti</i> (být)	Výslovnost odpovídá českému ů
V v	v	<i>vaikas</i> (dítě) <i>vilkas</i> (vlk)	
Z z	z	<i>zuikis</i> (zajíc) <i>zirzti</i> (bzučet)	
Ž ž	ž	<i>žaisti</i> (hrát) <i>žirmis</i> (hrách)	

Litevská abeceda neuzivá písmena **Q q, X x**. Píšeme např. “kvartetas”, “tekstas”, “Meksika”.

Přehled zvláštních písmen litevské abecedy:

Ą ą	[a:] dlouhé a	Grafémy, označující bývalé nosovky. Dnes se vyslovují jako jednoduché dlouhé samohlásky, ale v písmu staré nazály pořád zachycujeme.
Ę ę	[æ:] dlouhé otevřené e	
Į į	[i:] dlouhé i	
Ū ū	[u:] dlouhé u	
E e	[ɛ] otevřené e	Čeština ani slovenština takové vokály nemá, výslovnost je třeba se naučit s učitelem.
Ė ė	[e:] zavřené dlouhé e	
Y y	[i:] dlouhé i	Litevština písmena <i>i</i> a <i>y</i> neuzívá pro zachycení měkkosti a tvrdosti, nýbrž pro vyjádření délky: <i>i</i> = KRÁTKÉ, <i>y</i> = DLOUHÉ.
Ū ū	[u:] dlouhé u	Výslovnost odpovídá českému ů.

1.2. Cvičení:

q: *stalą* (stůl, acc. sg), *kardą* (šavli, acc. sg), *ąžuolą* (dub, acc. sg), *šąla* (ochlazuje se), *bąla* (bledne);
ę: *katę* (kočku, acc. sg), *gėlę* (květinu, acc. sg), *gatvę* (ulici, acc. sg.), *tęsti* (pokračovat);
į: *naktį* (noc, acc. sg.), *pilį* (hrad, acc. sg.), *pažįstamas* (známý), *įįsti* (lézt);
ų: *namų* (domů, gen. pl.), *vaikų* (děti, gen. pl.), *siųsti* (posílat);

1.3. Dvojhlásky:

ai, au, ei, ie, uo, ui

¹ *vaikas* (dítě), *laivas* (lod')
šaukti (křičet), *paukštis* (pták)
leisti (pustit), *keistas* (divný)
pienas (mléko), *dievas* (bůh)
duona (chleb), *šuo* (pes)
puikus (skvělý), *muilas* (mýdlo)

1.4. Cvičení:

² retas	rėtis	rietis
melas	mėlis	mielas
metas	mėta	mietas
žemas	žėrėti	žiedas
mesti	mėtyti	miegas
kedras	kėdė	kiemas
vena	vėpla	viena

1.5. Kombinace samohlásky + souhlásky:

<u>a, e, i, u</u>	=	al, am, an, ar
+		el, em, en, er
<u>l, m, n, r</u>		il, im, in, ir
		ul, um, un, ur

¹ Viz nahrávku „Dvibalsiai“ v ISu.

² Viz nahrávky v ISu s názvy „E_E_IE“ (procvičování kontrastivní výslovnosti zleva doprava) a „E“, „E_s_teckou“, „IE“ (výslovnost jednotlivých slov ve sloupcích).

1.6. Přehled krátkých a dlouhých samohlásek:

Vždy dlouhé: **ą ę į ų é y ū**

Vždy krátké: **i u**

o vždy dlouhé v litevských slovech: **mótina** (matka), **žolėjė** (v trávě), **šóko** (tančil, -a).

o vždy krátké v cizích slovech: **autochtònas**, **kománda**, **astronòmija**.

a e můžou být dlouhé nebo krátké:

bez přízvuku – vždy krátké: **mamá** (matka), **valandà** (hodina), **dárbas** (práce), **pasáulis** (svět); **nešù** (já nesu), **meškà** (medvěd).

na konci slova vždy krátké: **Václovás**, **dárbas**, **mamá**, **valandà**; **su pelė** (s myší = instr. sg.), **gatvėš** (ulice = ac. pl.)

ai, au, ei, ie, uo, ui dvojhlásky jsou vždy “dlouhé” – tzn. z morfologického a prozodického hlediska se chovají jako dlouhé samohlásky.

al, am, an, ar

el, em, en, er

il, im, in, ir

ul, um, un, ur

tyto jednotky také jsou “dlouhé” – tzn. z morfologického a prozodického hlediska se chovají jako dlouhé samohlásky.

1.7. Přední a zadní samohlásky

Přední:

i, į, y

é

e, ę

Zadní:

u, ū, ū

o

a, ą

1.8. Ano-Ne

taip (ano)

ne (ne)

1.9. Osobní zájmena

aš – já mes – my

tu – ty jūs – vy

jis – on jie – oni

ji – ona jos – ony

Zdvořile říkáme “Jūs”

1.10. Sloveso būti (být) – indikativ praesens (přítomný čas):

³būti – yra – buvo (být – je – byl, -a)

aš **esu** mes **esame**

tu **esi** jūs **esate**

jis, ji **yra** jie jos **yra**

būti – būna – buvo (bývat, bývá, býval, -a)

aš **būnu** mes **būname**

tu **būni** jūs **būnate**

jis, ji **būna** jie jos **būna**

Aš esu Lenka, Honza, Petr.

³ Viz nahrávky “buti_yra_buvo“ a „buti_buna_buvo“ v ISu.